Europos Parlamentas
2024-2029

Žuvininkystės komitetas

2025/2054(INI)

24.09.2025

PRANEŠIMO PROJEKTAS

dėl vandenynų diplomatijos vaidmens užtikrinant ES žvejybos ir akvakultūros sektoriaus konkurencingumą
(2025/2054(INI))

Žuvininkystės komitetas

Pranešėja: Željana Zovko

TURINYS

Psl.

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS 3

AIŠKINAMOJI DALIS 8

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS

dėl vandenynų diplomatijos vaidmens užtikrinant ES žvejybos ir akvakultūros sektoriaus konkurencingumą

(2025/2054(INI))

Europos Parlamentas,

– atsižvelgdamas į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 43 straipsnį,

– atsižvelgdamas į 1982 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvenciją,

– atsižvelgdamas į bendrą žuvininkystės politiką (BŽP) ir jos išorės aspektą,

– atsižvelgdamas į 2025 m. birželio 5 d. Komisijos komunikatą „Europos vandenynų paktas“ (COM(2025)0281) ir į 2022 m. birželio 24 d. Komisijos ir Sąjungos vyriausiojo įgaliotinio užsienio reikalams ir saugumo politikai bendrą komunikatą „Krypties į tvarią mėlynąją planetą nustatymas. Bendras komunikatas dėl ES tarptautinio vandenynų valdymo darbotvarkės“ (JOIN (2022)0028), kuriame nustatyti keturi pagrindiniai prioritetai: stiprinti pasaulinę vandenynų valdymo sistemą, iki 2030 m. užtikrinti vandenynų tvarumą, didinti vandenynų saugumą ir apsaugą ir plėtoti vandenynų mokslą ir žinias apie juos,

– atsižvelgdamas į savo ankstesnes rezoliucijas dėl vandenynų valdymo, žuvininkystės ir mėlynosios ekonomikos,

– atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 55 straipsnį,

– atsižvelgdamas į Žuvininkystės komiteto pranešimą (A10-0000/2025),

A. kadangi vandenynai ir jūros užima 71 proc. Žemės paviršiaus ir daugiau kaip 65 proc. ES teritorijos; kadangi ES prižiūri didžiausią pasaulyje bendrą jūrų zoną, kurią sudaro 25 mln. km² išskirtinių ekonominių zonų, daugiau kaip 70 000 km pakrantės, o 40 proc. jos piliečių gyvena ne toliau kaip 50 km nuo jūros;

B. kadangi ES žvejybos laivynas, kuris atstovauja ES jūrose ir kurį sudaro maždaug 69 000 laivų, yra vienas iš tvariausių ir griežčiausiai reguliuojamų žvejybos laivynų pasaulyje, tačiau susiduria su mažėjančių kvotų, didelių veiklos sąnaudų, veiklą sunkinančio reguliavimo ir nesąžiningos konkurencijos iš ES nepriklausančių šalių, kuriose taikomi žemesni standartai, problemomis;

C. kadangi ES importuoja 70 proc. jūros gėrybių, o tai sukuria strateginę priklausomybę, kenkia savarankiškumui ir daro sektorių pažeidžiamą nesąžiningai konkurencijai;

D. kadangi ES yra 18 regioninių žvejybos valdymo organizacijų narė ir atlieka pagrindinį vaidmenį daugiašalėse derybose dėl žvejybos valdymo ir jūros aplinkos apsaugos praktikos taisyklių bei jų įgyvendinimo;

E. kadangi vandenynų rūgštėjimas, jūrą teršiančios šiukšlės, buveinių būklės blogėjimas ir klimato kaita kelia grėsmę jūrų biologinei įvairovei, o neteisėta, nedeklaruojama ir nereglamentuojama žvejyba (NNN žvejyba) ir šešėlinės laivynai kelia grėsmę ES biologinei įvairovei ir žvejybai, taip pat sukuria nesąžiningą konkurenciją;

F. kadangi dėl „Brexit'o“ kilo naujų sudėtingų klausimų ES žvejybos valdymo srityje šiaurės rytų Atlante, ir tai turi įtakos kvotų paskirstymui, prieigai prie žvejybos plotų ir prekybos dinamikai;

Vandenynų diplomatijos stiprinimas

1. pabrėžia, kad ES dėl savo jūrų zonos dydžio, ekonominės įtakos ir lyderystės teisės bei reguliavimo srityse turi išskirtinę galimybę vadovauti pasaulinio vandenynų valdymo srityje; primena, kad ES turi didžiausią išskirtinę ekonominę zoną pasaulyje ir jau dabar imasi veiksmų, siekdama išsaugoti savo jūrų išteklius ateities kartoms;

2. ragina integruoti vandenynų diplomatiją į ES bendrą užsienio ir saugumo politiką, siekiant ginti taisyklėmis grindžiamą jūrų tvarką, užtikrinti tausų jūrų išteklių naudojimą, skatinti ES standartus ir kovoti su NNN žvejyba ir šešėliniais laivynais, piratavimu ir priešiškais ar smurtiniais veiksmais prieš ES žvejybos laivus ir ES infrastruktūrą, ypač povandeninę infrastruktūrą, taikant konkrečias priemones, pavyzdžiui, karinio laivyno misijas;

3. palankiai vertina Europos vandenynų paktą kaip integruotą strategiją, kurioje sujungiamas jūrų saugumas, prekybos apsauga, atsakomybė už aplinką ir diplomatija; pabrėžia, kad derindama karinio laivyno pajėgų dislokavimą, infrastruktūros stebėjimą, draudimo ir rinkos stabilizavimo priemones, sustiprintą kibernetinę gynybą ir tvirtą teisės aktų vykdymo užtikrinimą, ES gali išlaikyti saugius ir patikimus prekybos maršrutus, taip stiprindama savo patikimumą ir lyderės vaidmenį pasaulinėje taisyklėmis grindžiamoje tvarkoje;

4. palankiai vertina būsimą naująjį Vidužemio jūros regiono paktą kaip pavyzdinę iniciatyvą, skirtą taikai, stabilumui ir gerovei regione stiprinti; ragina Komisiją, glaudžiai bendradarbiaujant su Vidužemio jūros sąjunga ir kitomis regioninėmis įstaigomis, teikti pirmenybę šio pakto įgyvendinimui ir remtis ankstesnių panašių iniciatyvų patirtimi ir geriausia praktika, siekiant užtikrinti apčiuopiamą naudą pakrančių bendruomenėms, ekosistemoms ir ekonominiam atsparumui visame baseine;

5. ragina Komisiją visapusiškai išnaudoti tvirtą vandenynų diplomatiją kaip strateginę priemonę bendriems tikslams siekti per regionines žvejybos valdymo organizacijas ir tausios žvejybos partnerystės susitarimus, ypatingą dėmesį skiriant tam, kad būtų užtikrinamos tikrai vienodos sąlygos ir sąžininga konkurencija tarp ES žvejų ir ES nepriklausančių šalių žvejų, kartu pabrėžiant būtinybę ES išlaikyti žvejybos laivyną, kuris galėtų pasinaudoti naujomis žvejybos galimybėmis, atsiradusiomis išplėtus tausios žvejybos partnerystės susitarimus;

6. pritaria, kad jūrų ir ypatingos svarbos infrastruktūros saugumo nuostatos būtų įtraukiamos į ES prekybos susitarimus ir partnerystes, užtikrinant, kad jūrų saugumas taptų pagrindine ES strategijos „Global Gateway“ ir ES išorės ekonominės bei diplomatinės darbotvarkės dalimi;

7. palankiai vertina 2022 m. birželio 24 d. Komisijos bendrą komunikatą dėl ES tarptautinio vandenynų valdymo darbotvarkės ir neseniai Komisijos priimtą Europos vandenynų paktą, kuriam skirtas 1 mlrd. EUR finansavimas jūrų biologinės įvairovės apsaugai ir tvarios mėlynosios ekonomikos plėtrai stiprinti; sveikina Europos vandenynų pakto integravimą į ES konkurencingumo kelrodį kaip strateginį elementą, užtikrinantį ilgalaikį ES augimą;

8. primygtinai ragina ES remti suinteresuotuosius subjektus kuriant Europos jūrų pramonės aljansą, kuriame būtų integruota žvejyba, akvakultūra, laivų statyba, strateginės investicijos ir technologijos, kartu pripažįstant visų jūrų sektorių tarpusavio priklausomybę konkurencingumo, užimtumo, žaliosios ir skaitmeninės pertvarkų bei tausaus jūrų išteklių naudojimo srityse;

9. ragina Europos išorės veiksmų tarnybą žymiai padidinti investicijas į Europos diplomatų mokymą su jūromis susijusiais klausimais, ypatingą dėmesį skiriant žinių apie jūrų ir vandenynų valdymą stiprinimui ES delegacijose ir misijose ne ES šalyse, ypač pakrantės valstybėse; ragina Europos išorės veiksmų tarnybą prisidėti prie informacijos apie Europos vandenynų pakto strateginę svarbą skleidimo;

Žvejybos ir akvakultūros konkurencingumas

10. pabrėžia, kad reikia sumažinti administracinę naštą ir pagreitinti procedūras projektams, kuriais didinamas apsirūpinimo maistu saugumas; ragina supaprastinti prieigą prie žemės ir pakrantės vietovių bendradarbiaujant su Europos investicijų banku ir vietos valdžios institucijomis, nes tai yra būtini žingsniai siekiant išlaikyti tvarų ir konkurencingą akvakultūros sektorių;

11. primygtinai ragina Komisiją nuodugniai įvertinti struktūrinius veiksnius ir tendencijas, darančius įtaką ilgalaikiam žvejybos tvarumui ir pelningumui;

12. ragina imtis tikslinių priemonių, kad būtų užtikrinta kartų kaita ir padidintas žvejybos profesijos patrauklumas investuojant į modernius, saugius ir skaitmenizuotus žvejybos laivynus, mokymo programas, ligų prevencijos iniciatyvas ir geresnes darbo sąlygas. ragina Komisiją ir valstybes nares stiprinti uostų ir muitinės atliekamus patikrinimus, visapusiškai pasinaudojant nauja ES muitinės agentūra, kad žvejai būtų apsaugoti nuo narkotikų prekeivių ir prekeivių migrantais, taip pat būtų geriau atsekami importuojami jūros produktai;

13. ragina remti žvejybos laivynų atnaujinimą atokiausiuose regionuose, siekiant apsaugoti žvejybos sektoriaus ateitį atokiausiuose regionuose ir prisidėti prie darnaus vietos vystymosi; prašo Komisijos užtikrinti, kad atokiausiems regionams būtų suteiktas ypatingas vaidmuo ES tausios žvejybos partnerystės susitarimuose su kaimyninėmis šalimis ar regionais, pavyzdžiui, skiriant paramą infrastruktūrai, laivynui ar sektoriui;

14. ragina Komisiją didinti vartotojų informuotumą ir skatinti vartotojų reikalavimus suteikti informacijos apie skaidrumą ir atsekamumą, užtikrinant, kad būtų suteikiama išsami informacija apie jūros gėrybių kilmę, kokybę ir tvarumą; pabrėžia, kad reikia parengti rinkos standartus, kuriais būtų užtikrinamos vienodos sąlygos į ES importuojamoms jūros gėrybėms ir jūros produktams, garantuojant, kad jie atitiktų panašius aplinkos ir tvarumo kriterijus;

15. primygtinai ragina nedelsiant pašalinti reguliavimo kliūtis bendroje žuvininkystės politikoje, kurios trukdo mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro ir atnaujinti laivyną, ypatingą dėmesį skiriant atokiausių regionų žvejybos laivynų poreikiams;

Lyderystė aplinkos apsaugos ir mokslo srityse

16. palankiai vertina ES lyderystę pasaulinėje vandenynų valdymo srityje, ypač jos vaidmenį kuriant Didelio užmojo koaliciją nacionalinei jurisdikcijai nepriklausančių rajonų jūrų biologinės įvairovės klausimais, kuriai priklauso 52 šalys; ragina skubiai ratifikuoti ir įgyvendinti Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija grindžiamą Susitarimą dėl jūrų biologinės įvairovės išsaugojimo ir tausaus jos naudojimo nacionalinei jurisdikcijai nepriklausančiuose rajonuose, kad būtų užtikrinama veiksminga atviros jūros apsauga ir tvarus jos valdymas;

17. ragina Komisiją ir valstybes nares skatinti priimti tarptautinį moratoriumą dėl giliavandenės kasybos, be kita ko, pasitelkiant Tarptautinę jūros dugno instituciją, iki kol išsamiais moksliniais tyrimais bus įrodyta, kad tokią veiklą galima vykdyti nesukeliant biologinės įvairovės nykimo ar ekosistemų būklės blogėjimo; primygtinai ragina visas šalis taikyti atsargumo principą ir palaikyti šį moratoriumą kaip visuotinės atsakomybės už aplinką klausimą;

18. primygtinai ragina skubiai paskirti saugomas jūrų teritorijas Antarktidoje, įskaitant Vedelio jūrą ir Antarktidos pusiasalį; ragina Komisiją aktyviai pasisakyti už šių teritorijų paskyrimą saugomomis jūrų teritorijomis kaip dalį subalansuoto atsako į kitų pasaulinių subjektų augančius užmojus šiuose regionuose;

19. palaiko Europos vandenynų pakte nustatytą įsipareigojimą sukurti visos Europos vandenynų stebėjimo iniciatyvą kaip pagrindą geriau suprasti jūrų ekosistemas ir geriau jas valdyti; ragina stiprinti bendradarbiavimą ES mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje, siekiant didinti bendradarbiavimą jūrų mokslų srityje ir sustiprinti ES lyderystę okeanografijoje;

Prekybos politika ir pasaulinis vandenynų valdymas

20. pabrėžia ES atsakomybę išlaikyti lyderystę tarptautiniuose forumuose, skatinant daugiašališkumą, bendradarbiaujant su Jungtinėmis Valstijomis ir nustatant pasaulinius jūrų tvarumo ir sąžiningos konkurencijos standartus;

21. palankiai vertina Specialiojo žuvininkystės komiteto sprendimą, kuriuo nustatomi ilgalaikiai susitarimai tarp ES ir Jungtinės Karalystės, suteikiantys visišką abipusę prieigą prie žvejybos vandenų iki 2038 m. birželio 30 d.; prašo Komisijos laikytis tvirtos pozicijos dėl bet kokių vienašališkų sprendimų, kurie faktiškai sumažintų ES žvejų prieigą prie Jungtinės Karalystės vandenų;

22. ragina ES stiprinti bendradarbiavimą su Norvegija per aukšto lygio apskritojo stalo diskusijas žvejybos ir vandenynų klausimais, siekiant susitarti dėl neišspręstų klausimų ir užtikrinti sąžiningas ir vienodas sąlygas ES ir Norvegijos žvejams;

23. ragina Komisiją užtikrinti didesnį teisinį aiškumą dėl netvarios žvejybos praktikos, dėl kurios ES galėtų imtis vykdymo užtikrinimo priemonių, įskaitant prekybos apribojimus,

pavyzdžiui, importo draudimus, siekiant stiprinti ES gebėjimus kovoti su netvaria praktika visame pasaulyje;

Biudžetinės ir institucinės priemonės

24. atkakliai tvirtina, kad reikia skirti didelį finansavimą vandenynų diplomatijai, ypač siekiant išlaikyti strateginį žvejybos sektorių; su susirūpinimu pažymi, kad pasiūlymuose dėl kitos daugiametės finansinės programos žvejybai ir akvakultūrai 2028–2034 m. laikotarpiui numatyta skirti tik 2 mlrd. EUR, o tai sudaro vos trečdalį ankstesnio finansavimo lygio;

25. ragina Komisiją užtikrinti, kad žvejai ir mėlynosios ekonomikos suinteresuotieji subjektai turėtų veiksmingą ir paprastesnę prieigą prie finansavimo priemonių, pavyzdžiui, Europos konkurencingumo fondo, kuris remia investicijas į tvarią mėlynąją ekonomiką, ir kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonės „Globali Europa“, kuri remia vandenynų diplomatiją ir pastangas kovoti su NNN žvejyba, taip pat papildomų finansavimo šaltinių, pavyzdžiui, Teisingos pertvarkos fondo, plano „REPowerEU“, programos „Europos horizontas“ ir Europos investicijų banko;

°

° °

26. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Tarybai ir Komisijai.

AIŠKINAMOJI DALIS

Europos jūrų ekonomika yra jos klestėjimo kertinis akmuo: mėlynoji ekonomika kasmet sukuria 250 mlrd. EUR bendrosios pridėtinės vertės, užtikrina 5 mln. darbo vietų ir yra pasaulinės prekybos pagrindas, nes 90 proc. tarptautinės prekybos vertės ir 80 proc. ES išorės prekybos vertės sudaro jūrų transportu gabenamos prekės, o 99 proc. tarpžemyninio interneto duomenų srauto perduodama jūriniais kabeliais.

Mažos apimties žvejyba yra daugelio pakrantės bendruomenių pagrindas, užtikrinantis ekonominį pragyvenimo šaltinį, tradicijų išsaugojimą ir apsirūpinimo maistu saugumą, tačiau susiduria su kartų kaitos mažėjimu ir nepatraukliomis darbo sąlygomis. Visų pirma, Viduržemio jūros žvejybos laivyną sudaro daugiausia mažos apimties žvejybos laivai, kurie atitinka apie 80 proc. viso ES laivyno šiame regione, ir jis jau susiduria su daugybe sunkumų, turinčių įtakos šio sektoriaus patrauklumui ir socialiniam bei ekonominiam tvarumui.

Bendra žuvininkystės politika (BŽP) yra išskirtinė ES kompetencija ir ES apsirūpinimo maistu saugumo bei aplinkos politikos kertinis akmuo, grindžiamas aplinkos, socialiniu ir ekonominiu tvarumu, regioniniu bendradarbiavimu ir mokslu grindžiamu sprendimų priėmimu.

ES turi didžiausią išskirtinę ekonominę zoną (IEZ) pasaulyje ir jau ėmėsi veiksmų, kad išsaugotų savo išteklius ateities kartoms. Taigi ES, atsižvelgiant į jos jūrų zonos dydį, ekonominę įtaką ir lyderystę teisės bei reguliavimo srityse turi išskirtinę galimybę vadovauti pasaulinio vandenynų valdymo srityje.

Vandenynų diplomatija nebėra tik viena iš galimų užsienio politikos priemonių, bet tapo strategine būtinybe Europos saugumui, prekybai, aplinkos tvarumui ir ekonominiam atsparumui užtikrinti. Siekiant daryti įtaką prekybos partneriams, nustatyti privalomus tvarumo įsipareigojimus, užtikrinti teisingą prieigą prie išteklių ir padidinti saugomų jūrų teritorijų veiksmingumą, reikėtų taikyti nuoseklią ES vandenynų diplomatijos chartiją.

Žvejyba ir akvakultūra yra strateginis išteklius apsirūpinimo maistu saugumo ir kaimo plėtros srityse. Svarbu pripažinti platesnę žvejų tapatybę ir vaidmenį – jie yra jūros aplinkos saugotojai, aplinkos turizmo skatintojai ir vietos plėtros pakrantės bendruomenėse varomoji jėga. Aplinkos apsaugos priemonės neturi pakenkti socialiniam ir ekonominiam gyvybingumui.

Per didelė priklausomybė nuo jūros gėrybių importo turi būti mažinama įgyvendinant savarankiškumo politiką, įtraukiant trečiąsias šalis, kad jos laikytųsi lygiaverčių aplinkos ir socialinių standartų, taip pat siekiant užkirsti kelią nesąžiningai konkurencijai. Reikia stiprinti žvejų ir kitų jūrų sektoriaus suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimą tokiose srityse kaip jūrinių teritorijų planavimas, atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimas, jūrų gėrybių tiekimo grandinės organizavimas, žiedinė ekonomika ir įvairinimas tvarios mėlynosios ekonomikos kontekste.

Pasitikėjimas tarp žvejybos sektoriaus suinteresuotųjų subjektų ir ES institucijų turi būti atkurtas didinant skaidrumą, tobulinant vertinimą ir stiprinant dalyvavimą politikos formavimo procesuose. Siekiant spręsti pasaulines problemas ir remti įrodymais grindžiamą politikos formavimą, būtinas tarptautinis bendradarbiavimas mokslo srityje ir didesnės

investicijos į jūrų mokslinius tyrimus.

Nepaprastai svarbu glaudžiai bendradarbiauti su Jungtinėmis Valstijomis, pavyzdžiui, per Nacionalinę vandenynų ir atmosferos administraciją (NOAA), pripažįstant transatlantinių partnerysčių vaidmenį skatinant vandenynų valdymą ir mokslą. Gaila, kad JAV pasitraukė iš kelių daugiašalių organizacijų, o tai susilpnino kolektyvinius veiksmus.

Tam, kad būtų pasiekti jos tikslai, bendra žuvininkystės politika (BŽP) privalo būti remiama skiriant tinkamą ir stabilų finansavimą.